

HOTĂRÂREA CURȚII
24 noiembrie 1998¹

**Procedură penală
împotriva
Horst Otto Bickel și Ulrich Franz**

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Pretura circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro (Italia)]

„Libera circulație a persoanelor – Egalitatea de tratament – Regimul lingvistic aplicabil procedurilor penale”

Cauza C-274/96

În cauza C-274/96,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, de către Pretura circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro (Italia), pentru pronunțarea, în procedura penală pendinte în fața acestei instanțe, între

Horst Otto Bickel,

Ulrich Franz,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 6, 8 A și 59 din Tratatul CE,

CURTEA,

compusă din domnii G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch și P. Jann, președinți de cameră, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, H. Ragnemalm (raportor), L. Sevón, M. Wathelet și R. Schintgen, judecători,

avocat general: domnul F. G. Jacobs,

grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct,

---

¹ Limba de procedură: italiana.

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru guvernul italian, de către profesorul Umberto Leanza, șef al Serviciului de contencios diplomatic al Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent, asistat de către Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnii Pieter van Nuffel, membru al Serviciului juridic, și Enrico Altieri, funcționar național pus la dispoziția acestui serviciu, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale domnilor Bickel și Franz, reprezentați de Karl Zeller, avocat în Baroul din Merano, ale guvernului italian, reprezentat de Pier Giorgio Ferri, și ale Comisiei, reprezentată de către domnii Pieter van Nuffel și Lucio Gussetti, în ședința din 27 ianuarie 1998,

după ascultarea concluziilor avocatului general, în ședința din 19 martie 1998,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin ordonanțele din 2 august 1996, primite la Curte la 12 august 1996, Pretura circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolelor 6, 8 A și 59 din Tratatul CE.

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul a două proceduri penale, una împotriva domnului Bickel și cealaltă împotriva domnului Franz.

3 Domnul Bickel, resortisant austriac cu reședința în Nüziders, Austria, este șofer de camion. La 15 februarie 1994, acesta a fost oprit la volanul camionului său la Castelbello, în regiunea italiană Trentino-Alto-Adige, de către o patrulă de carabinieri, și acuzat de conducere în stare de ebrietate.

4 Domnul Franz, resortisant german, rezident în Peissenberg, Germania, a vizitat regiunea Trentino-Alto-Adige, în calitate de turist. La 5 mai 1995, acesta a fost supus unui control vamal, în urma căruia s-a descoperit că se afla în posesia unui model de cuțit interzis.

5 Fiecare dintre cei doi inculpați a declarat în fața Pretore di Bolzano că nu cunoaște limba italiană și a solicitat ca procedura inițiată împotriva lor să se desfășoare în limba germană, prevalându-se de normele destinate să protejeze comunitatea germanofonă din provincia Bolzano.

6 Decretul președințial nr. 670 din 30 august 1972 privind statutul special prevăzut pentru regiunea Trentino-Alto-Adige (GURI nr. 301 din 20 noiembrie 1972), prevede, la articolul 99, că, în această regiune, limba germană are același statut ca și limba italiană.

7 În temeiul articolului 100 din același decret, cetățenii vorbitori de limbă germană din provincia Bolzano – teritoriu pe care este stabilită, în principal, minoritatea germanofonă – au dreptul de a utiliza propria limbă în raporturile lor cu organele judiciare și cu autoritățile administrației publice, situate în această provincie sau care au o competență regională.

8 Decretul prezidențial nr. 574 din 15 iulie 1988 privind punerea în aplicare a statutului special pentru regiunea Trentino-Alto-Adige în materie de utilizare a limbii germane și a limbii ladine în raporturile dintre cetățeni și administrația publică și în procedurile judiciare (GURI nr. 105 din 8 mai 1989), prevede, la articolul 13, că autoritățile administrative și organele judiciare trebuie să utilizeze, în raporturile lor cu cetățenii provinciei Bolzano și în actele care îi privesc pe aceștia, limba utilizată de reclamant.

9 Articolul 14 din Decretul nr. 574 prevede, în plus, că, în cazul unui delict flagrant sau în cazul unei arestări, autoritatea judiciară sau organul de poliție, înainte de a iniția interogatoriul sau orice act de procedură, este obligat să îl întrebe pe învinuit care este limba sa maternă. În cazul în care limba declarată este germana, interogatoriul și orice alt act de procedură se realizează în această limbă.

10 În cele din urmă, în temeiul articolului 15 din Decretul nr. 574, autoritatea judiciară care trebuie să întocmească un document procedural care urmează să fie comunicat sau notificat suspectului sau inculpatului, trebuie să utilizeze presupusa limbă a acestuia, stabilită pe baza apartenenței sale cunoscute la un grup lingvistic și pe baza altor informații obținute deja în cursul procedurii. În cele zece zile ulterioare comunicării sau notificării primului act de procedură, suspectul sau inculpatul poate să conteste utilizarea limbii printr-o declarație pe care o depune personal sau pe care o trimite organului de urmărire penală. În acest caz, autoritatea judiciară se asigură că actele deja redactate până la data respectivă sunt traduse și că actele ulterioare sunt redactate în limba declarată.

11 Având în vedere că instanța națională nu era sigură dacă normele de procedură aplicabile cetățenilor din provincia Bolzano trebuiau să fie aplicate, în temeiul dreptului comunitar, turiștilor care vin în provincie, resortisanți ai altor state membre, aceasta a hotărât să suspende judecata până în momentul în care Curtea se va pronunța, cu titlu preliminar, asupra următoarei întrebări:

„Principiul nediscriminării, în sensul articolului 6 primul paragraf din tratat, dreptul de liberă circulație și de ședere al cetățenilor Uniunii, în sensul articolului 8 A din tratat, precum și libertatea de a presta servicii, în sensul articolului 59 din tratat, impun ca unui cetățean al Uniunii, care are cetățenia unui stat membru, dar se află în alt stat membru, să i se recunoască dreptul de a solicita ca o procedură penală inițiată împotriva acestuia să se desfășoare în altă limbă, în cazul în care resortisanții statului în cauză, care se află în aceeași situație, beneficiază de acest drept?”

12 Prin această întrebare, instanța națională dorește să afle, în esență, dacă dreptul conferit de o reglementare națională, ca o procedură penală să se desfășoare în altă limbă decât limba principală a statului în cauză, intră sub incidența domeniului de aplicare a tratatului și, prin urmare, trebuie să respecte articolul 6 din tratatul respectiv. În cazul unui răspuns afirmativ, instanța națională dorește, de asemenea, să afle dacă articolul 6 din tratat se opune ca o reglementare națională, precum reglementarea în cauză, care le conferă cetățenilor vorbitori ai unei anumite limbi, alta decât limba principală a statului membru în cauză, și care au reședința pe teritoriul unei anumite colectivități, dreptul ca procedura penală să se desfășoare în limba lor, fără a conferi același drept resortisanților altor state membre, care vorbesc aceeași limbă, care se deplasează sau își stabilesc reședința pe teritoriul respectiv.

Cu privire la prima parte a întrebării

13 În primul rând, este necesar să se aducă aminte că, în contextul unei Comunități întemeiate pe principiul liberei circulații a persoanelor și al libertății de stabilire, protecția drepturilor și a facilităților persoanelor în domeniul lingvistic are o importanță deosebită (hotărârea din 11 iulie 1985, Mutsch, 137/84, Rec., p. 2681, punctul 11).

14 Apoi, este necesar să se sublinieze că interzicând „orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie”, articolul 6 din tratat impune o egalitate perfectă a tratamentului persoanelor care se află într-o situație reglementată de dreptul comunitar și a resortisanților statului membru (hotărârea din 2 februarie 1989, Cowan, 186/87, Rec., p. 195, punctul 10).

15 Situațiile reglementate de dreptul comunitar le includ, în special, pe cele care intră sub incidența dreptului la libera prestare a serviciilor, conferit de articolul 59 din tratat. În conformitate cu jurisprudența Curții, acest drept include libertatea destinatarilor serviciilor de a merge în alt stat pentru a beneficia de un serviciu (Hotărârea Cowan, citată anterior, punctul 15). Astfel, intră sub incidența articolului 59 toți resortisanții statelor membre, care, fără a beneficia de o altă libertate garantată de tratat, se deplasează în alt stat membru, cu scopul de a beneficia de servicii pe teritoriul acestui stat sau având dreptul să primească astfel de servicii. Acești resortisanți, din rândul cărora fac parte domnii Bickel și Franz pot să viziteze și să circule liber în statul gazdă. În plus, în temeiul articolului 8 A din tratat, „orice cetățean al Uniunii are dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și a condițiilor prevăzute de prezentul tratat și de dispozițiile adoptate pentru aplicarea acestuia”.

16 În această privință, posibilitatea cetățenilor Uniunii de a comunica într-o anumită limbă, cu autoritățile administrative și judiciare ale unui stat, în aceleași condiții ca și resortisanții statului în cauză, este de natură să faciliteze exercitarea libertății de circulație și de ședere în alt stat membru. Rezultă că persoanele asemenea domnilor Bickel și Franz, atunci când își exercită dreptul de circulație și de ședere în alt stat membru, sunt, în principiu, îndreptățite să beneficieze de un tratament nediscriminatoriu în raport cu resortisanții acestui stat, în temeiul articolului 6 din tratat, în ceea ce privește utilizarea limbilor care sunt vorbite în statul respectiv.

17 În cazul în care, în general, legislația penală și normele de procedură penală, din care fac parte dispozițiile contestate referitoare la limba de procedură, intră sub incidența competenței statelor membre, jurisprudența constantă a Curții a stabilit că dreptul comunitar impune anumite limite acestei competențe. Într-adevăr, astfel de dispoziții nu pot să discrimineze persoanele cărora dreptul comunitar le conferă dreptul la un tratament egal, nici să restrângă libertățile fundamentale garantate de dreptul comunitar (a se vedea, în acest sens, hotărârea Cowan, citată anterior, punctul 19).

18 Rezultă că, în măsura în care aceasta poate să afecteze dreptul la egalitate de tratament al resortisanților statelor membre, care își exercită dreptul de circulație și de ședere în alt stat membru, o reglementare națională referitoare la limba de procedură care trebuie utilizată în fața instanțelor penale ale acestui stat trebuie să respecte articolul 6 din tratat.

19 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima parte a întrebării adresate că dreptul, conferit de o reglementare națională, ca o procedură penală să se desfășoare în altă limbă decât limba principală a statului în cauză, intră în domeniul de aplicare a tratatului și trebuie să respecte articolul 6 din tratat.

Cu privire la a doua parte a întrebării

20 Conform domnilor Bickel și Franz, pentru a evita orice discriminare contrară articolului 6 din tratat, dreptul ca procesul să se desfășoare în germană ar trebui să fie garantat tuturor cetățenilor Uniunii, având în vedere că acest drept este deschis cetățenilor unui stat care face parte din Uniune.

21 Guvernul italian susține că dreptul în cauză este conferit exclusiv cetățenilor care aparțin comunității lingvistice germanofone din provincia Bolzano, care au reședința în această provincie. Obiectivul normelor care fac obiectul litigiului îl reprezintă recunoașterea identității etno-culturale a persoanei care aparține minorității protejate. Rezultă că dreptul de a obține utilizarea limbii minorității etnoculturale în cauză nu ar trebui să fie extins la un resortisant al altui stat membru, care se află ocazional și temporar în regiunea în cauză, având în vedere că i s-au oferit mijloace pentru a-și exercita, în mod corespunzător, dreptul său la apărare, în ciuda faptului că acesta nu cunoaște limba oficială a statului în cauză.

22 Comisia subliniază că, în acțiunea principală, dreptul ca procedura să se desfășoare în limba germană nu este recunoscut tuturor persoanelor de cetățenie italiană, ci doar celor care, pe de o parte, locuiesc în provincia Bolzano și, pe de altă parte, aparțin unei comunități germanofone din această provincie. Prin urmare, instanța națională este cea care trebuie să stabilească dacă reglementarea în cauză dă naștere, într-adevăr, unei discriminări pe motiv de cetățenie, să delimiteze grupul de persoane care sunt victime ale discriminării și să analizeze apoi dacă aceasta ar putea fi justificată de circumstanțe obiective.

23 Din dosar reiese că reglementarea italiană rezervă cetățenilor vorbitori de limbă germană din provincia Bolzano dreptul ca procesul să se desfășoare în această limbă. Rezultă că resortisanții de limba germană din alte state membre și, în special, din Germania și Austria, precum domnii Bickel și Franz, care se deplasează sau își stabilesc reședința în această provincie, nu pot solicita ca o procedură penală să se desfășoare în germană, deși, conform normelor naționale, această limbă are același statut ca și limba italiană.

24 În aceste condiții, resortisanții vorbitori de limbă germană ai altor state membre, care se deplasează sau își stabilesc reședința în provincia Bolzano, sunt dezavantajați în raport cu resortisanții italieni vorbitori de limbă germană, care își stabilesc reședința în această regiune. În vreme ce un resortisant italian vorbitor de limbă germană care își stabilește reședința în provincia Bolzano, poate, în cazul în care este învinuit de săvârșirea unei infracțiuni în această provincie, să obțină dreptul ca procedura să se desfășoare în germană, acest drept i se refuză unui resortisant vorbitor de limbă germană din alt stat membru, care se deplasează în provincia respectivă.

25 Chiar și presupunând că, astfel cum susține guvernul italian, resortisanții vorbitori de limbă germană ai altor state membre, care au reședința în provincia Bolzano, ar putea să se prevaleze efectiv de reglementarea care face obiectul litigiului și să pledeze în limba germană în provincia respectivă, astfel încât să nu existe discriminări pe bază de cetățenie între rezidenții din regiune, este necesar să se observe că resortisanții italieni sunt favorizați în raport cu resortisanții altor state membre. Într-adevăr, majoritatea resortisanților italieni vorbitori de limbă germană pot solicita ca limba germană să fie utilizată pe parcursul întregii proceduri din provincia Bolzano, deoarece aceștia îndeplinesc criteriul privind reședința, prevăzut de reglementarea în litigiu, în vreme ce majoritatea resortisanților vorbitori de limbă germană ai altor state membre, având în vedere că nu îndeplinesc acest criteriu, nu pot să se prevaleze de dreptul conferit de reglementarea menționată.

26 Rezultă că o reglementare precum cea care face obiectul acțiunii principale, care subordonează dreptul ca, pe teritoriul unei anumite colectivități, o procedură penală să se desfășoare în limba persoanei în cauză, condiției ca aceasta să aibă reședința pe teritoriul respectiv, favorizează resortisanții statului în cauză în raport cu resortisanții altor state membre, care își exercită dreptul la liberă circulație și, în consecință, contravine principiului nediscriminării, enunțat la articolul 6 din tratat.

27 O astfel de condiție privind reședința ar putea să fie justificată numai în cazul în care s-ar întemeia pe considerente obiective, independente de cetățenia persoanelor în cauză și proporționale cu obiectivul legitim urmărit de dreptul național (a se vedea, în acest sens,

hotărârea din 15 ianuarie 1998, Schöning-Kougebetopoulou, C-15/96, Rec., p. I-47, punctul 21).

28 Cu toate acestea, din ordonanța de trimitere reiese că acest lucru nu este valabil în cazul reglementării în litigiu.

29 Argumentul guvernului italian, conform căruia această reglementare are ca obiect protejarea minorității etnoculturale care locuiește în provincia în cauză, nu constituie, în prezentul context, o justificare valabilă. Cu siguranță, protejarea unei minorități, precum cea în cauză, poate constitui un obiectiv legitim. Cu toate acestea, din dosar nu reiese că extinderea reglementării, care face obiectul litigiului, la resortisanții vorbitori de limbă germană ai altor state membre, care își exercită dreptul la liberă circulație, ar aduce atingere acestui obiectiv.

30 În plus, este necesar să se observe că, în ședință, domnii Bickel și Franz au subliniat, fără a fi contradicțorii în această privință, că instanțele în cauză sunt în măsură să desfășoare procedura în limba germană, fără ca acest lucru să genereze complicații sau cheltuieli suplimentare.

31 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a doua parte a întrebării preliminare că articolul 6 din tratat se opune unei reglementări naționale care conferă cetățenilor vorbitori ai unei anumite limbi, alta decât limba principală a statului membru în cauză și care au reședința pe teritoriul unei anumite colectivități, dreptul ca procedura penală să se desfășoare în limba lor, fără a conferi același drept resortisanților altor state membre, de aceeași limbă, care se deplasează sau își stabilesc reședința pe teritoriul respectiv.

Cu privire la cheltuielile de judecată

32 Cheltuielile efectuate de către guvernul italian și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de către Pretura circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro, prin ordonanțele din 2 august 1996, hotărăște:

1) Dreptul, conferit de o reglementare națională, ca o procedură penală să se desfășoare în altă limbă decât limba principală a statului în cauză, intră sub incidența domeniului de aplicare a Tratatului CE și trebuie să respecte articolul 6 din tratat.

2) Articolul 6 din tratat se opune unei reglementări naționale care conferă cetățenilor vorbitori ai unei anumite limbi, alta decât limba principală a statului membru în cauză și care au reședința pe teritoriul unei anumite colectivități, dreptul ca procedura penală să se desfășoare în limba lor, fără a conferi același drept resortisanților altor state membre, de aceeași limbă, care se deplasează sau își stabilesc reședința pe teritoriul respectiv.

Rodríguez Iglesias	Kapteyn	Puissochet
Hirsch	Jann	
Mancini	Moitinho de Almeida	Gulmann
Murray	Ragnemalm	
Sevón	Wathelet	Schintgen

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 24 noiembrie 1998.

Grefier
R. Grass

Președinte
G. C. Rodríguez Iglesias